Szabó Dezsi: Az elsodort falu.

Mintha egy megáradt nagy folyót néznék, úgy jön zúgva, dübörögve felém ez mozgással, élettel teli regény, (~~midőn~~ mikor most az egészet átgondolni próbálom.) Mint egy nagy megáradt folyó, amely mindenkit és mindent olvasót kritikát magával ragad. Hatalmas erő, nagy tehetség. Akkor jelent meg ez a könyv – kommunizmus alatt – amikor az elborult vizű nyokból, a horizontra húzódó fekete felhőkből már látni h. valami ~~valami~~ ~~valami~~ valami nagy, valami változás. És a mi zúgó vár várakozásunk egyszerre belehullott az „Elsodort falu", amelyben él és izzik az mi [háború előtti, háború alatti utáni] életünk, úgy amint még tegnap éltük és olvastuk ~~Az ~~ ~~Kutho~~ a Él – ami még több – benne van a jövő hajnalodása, a keresztény renaissance, amit Sz. még a vörös napokban látott eltűnni elkövetkezni. A keresztény irányzatnak ~~Magyarországon~~ ~~sok~~ szóvivőjévé, gyülés agitáció. Augusztus óta ebből táplálkozik jó részt a hangadó politika; akit meg akarnak győzni, azt ezt a regényt ajánlják, ~~Ha~~ az új politikai irodalmáról szó van megint Sz. D.-t ránt elő, akinek az erőnek az egy utolsó sorban való nagy ideme, h. azokba a körökbe is be tudott vonulni diadalmasan amelyek eddig gyűlölték utálták a Nyugat gondolat és szókészletét, s akik most mégis befogadták az új embert, mert a régi, nagy gondolatokat hozta. Szabó Dezső az előtt a „Nyugat"nál dolgozott, s onnét ~~magával hozta~~ átvette

kérjük!

HELYTÖRTÉNET
REV. 2017.
K527

ta mindazt amit az ő erdeti nagy tehetsége assimilálni tudott. Hozta tehát elsősorban a teljes skálájú, hatalmas sokszínű nyelvét,* ami nálaz vróc lóffelétek ~~nem lenyűgöző~~. Mert ennélkül ~~az~~ a nagy erő nem nyilatkozhatott volna. Hiába mondja Farkas Miklós, h. őt nem „a stílusért tűri a nyavalya." A stílus fontos része ennek a regénynek amely a Nyugat koncentrált stílusa úgy a naturalizmusát mint ja ~~az~~ kifejező képességét illetve. És az a nyugat stílus párosulva a keresztény magyarországi nagy gondolatával amely gondolat először egyedül volt nagy és életképes a kongregációk lapjaiban és legkörében mint eddig két össze nem egyeztethető ellentét egy magasabb harmóniában egyesült. Ennek az egyesülésnek a Nyugat ~~nagy tudatossága~~ ~~tehetsége~~ nagy tehetsége kifejlődött művészetét ~~párosult~~ nek, és a keresztény tábor Jerikólesi tartalmának egybefolyása mg már egy új nagy tábort teremtett amelynek élén áll az új Nemzedék a maga nagy nevű vezére Lendvai, Ignotus és mint harmadik hozzájuk a szempontból Babó. És nagyszerű eredményeket értek el akik előtt féltek a modernektől, azok mg belátják h. a szép művészi forma a haladás rája nem zárja ki az etikát, s a fajszeretet és becsület fogalmát. Vizont a túlsó part, a Nyugat tábora is csodálkozva jön e felé az új nemzedék felé, amely nemcsak ~~azt vár~~ a szépet művészit keresi, de ennél mélyebben is alá ~~merülni~~ merülni.

~~szubjektet~~ magával bunkó

amit ~~adott~~ csorából itt fejlődött fel

A sallangot, hibát külsőségek elkoptak, s megmaradt mindkét oldalról az ami maradandó érték. De itt nézzük Babó a könyvét. Ami a tárgyát, s tartalmát illeti: ~~az~~ amit a vérzetes fajtumnak megnyilatkozása, amely az utolsó 8 évben ~~sorsa~~ sorsa szorongtatta nemzetünk. Hogy ölt a háború az idegen fajok, a hibáink az erényeink minden minden vezetőkre vit. Lent a pecsenye halálra ítélt falu, amely az ~~ősfaj~~ nemzet symbolumává válik, teli tragédiával, és szépséggel gonosszal fertővel, és nagy szépségekkel erőkkel tehetségekkel — és fent a Város amely még százszor ostobább zűllöttebb s amely megöli a falu felkozott értékeit: a szépséget, a tehetséget; az ~~az~~ sötét, szemtelen, bűnös itt minden Babó világában, mintha zöld fényű villámoknál bolyongna nemzete halálos éjében. Talán a bánat hogy bosszúsította látását, vagy meg akart bozagtani a ~~a~~ bunkóságnál. Mert ebből a szempontból a regénye túlzó, s helyenként megdöbbentően rossz pszichológiájú. Különösen a főalakjairól lehet itt szólani: Az első — a tehetséges Farkas Miklós, akit azonban ~~a~~ a szemit megillető elnézéssel követnénk őrültségeiben. Szép tehetséggel, küzdve az ipasságtalanságok ellen egyedül álló szemekkel erős harcban — mint Ady — az erős buta Éral elkoptak az idegei, — bár ő itt ne alkalmazzuk a normális emberek pszichológiájának törvényeit. Egyébként minden bolondériája ellenére érdekes ember, valami keverék Ady — Babóból.

#

A második ~~ember~~ főszereplő a Bojthe Jancsi, ari érezhetőleg nagyon az író szivéhez nőtt. Ő még különösebb embert talált mint Miklós, bár habó egyszerűen öntön embereknek, parasztnak akarja ~~elni~~ kiadni őt, máskor viszont megfeledkezik az osztonokról és úgy viselkedik mint valami 20 generáción ~~keresztül~~ degenerált zárógy ~~Bojthe~~ ~~boticsár~~ lány. Lásunk csak: ha egy parasztlány szeret egy ~~sot~~ olyan ~~egy~~ a szerelme mint Bojthe Jancsic Judithoz? Azt kívánja-e az a bizonyos paraszt János igazi osztonos állat ember, a ~~kedvesének hogy: Holtod-e Juci, ne~~ ~~vagyon~~ mikor bemegy egy reggel a barátja lakásáro, s ott találja a leányt meztelenül a férfit meztelenül nagyon is sokat mondó helyzetben elaludva, mondody azt tenné-e az osztonok parasztja Janica, hogy „megáll, s viszafojtott gyönyörűséggel nézi őket. ~~Mint~~ a Saját vágyain, saját szerelmén (!!!) át, még szebbé voltak. Jó melegjárt testében, mint mikor látjuk, h. valaki jó étvágyjal egyik valamit.. Azután elmosolyodott. Lábujhegyen a karzékhez megy — s Judit kondójával betakarja őket (92. l.) Ős ez nem véletlen, mellékesepizód, mert éppen ott mutat inkonzekvenciát hősadékot Bojthe Jancsi jellemében, ahová h. a legfőbb hangsúlyt teszi: az osztonok ellen tesz az osztonember. Vagy ilyen a szerelmes him, a paraszt osztone Akkor Shakespeare-nek jó lesz átdolgozni a vad szerecsenjét, az Othellot, aki 1/100 rész emberi okért meg fojtja Desdemonát. De más csak azért sem lehet azt hinni h. véletlen elnézésből került a regénybe ez a szerencsétlen jelenet, mert Jancsi e jelenet után — ugyis felességül kéri Juditot. Csak ugy! Nem is jut eszébe, h. elvégre arról neg is csak szó kell, h. ezért, h. az nem rendes, h az arit ő a feleségévé akar tenni az más a Miklóstól adtó magát, sőt — ha ezt meg mondjuk valamiféle érzelem menti is, — a 5000 K.-ért eladta magát kezdetek kezdetén a Schönberger Aladárnak is. Nem! Ez nem jut eszébe Bojthe Jancsinak, ari itt váratlanul, a „Nyugat" körök ~~transcendens~~ kultúrszínvonalát veszi alapul. Tehát megkéri, s megmondja, h. tud mindezekről de ő ezt nem zsenirozza, ha Judit később is megcsalja őt, ha kakukfiókák lesznek a családban, — nem bánja, sőt ha Pestre megy előtt „tapasztalatokat szerezni az se baj. Kérdezzük az első parasztlegényt, mit szólna ezekhez? Nézzük tovább B. Jancsi viselkedését. Ott kezdi életfolyása a mi szemünk előtt, mikor külföldi egyetemről hazajön „paraszt lenni. De itt úgy veszik észre, hiányzik egy lényeg. Valaki ari addig a betűkön élt, és első volt a tudásban minden iskolában, játszva tanult, szerette tanulni — most egyszerre abbahagyja mindegyt. ~~Paraszt lesz~~, mert szereti a földet, s ez az ő értelme. Lehetnek-e ilyen nagy rajongások életünkben, — h. a szenzáció tanulni vágyó tehetséges fiából paraszt lesz, — belső átalakulás, rajongás nélkül? S B. J. életében azután is semmi nyomo, ennek az ő ha-

karakterébe semmi kép be nem illeszthető korszakon
Kint járt tanult, élt az egyivel, s most hazajön
s a felgyűlt energiáinak úgy ad lefolyást, h. birtokába vesszi az egyik arató leányt. Azon többen betel-
nek ki ~~csak~~ egy vagyon, szellemi igényei, s úgy alszik
utána mint egy boldog baron. Sok ezekbe se jut
valami magasabb, rendű gondolat. „Ekkor más lé-
~~kben~~ leket magamnak ~~nem~~ ~~mondja~~ – ez feleslegés lucus. Nem vagyok
főzőlapabirs. Vagy étvágyam van s ez a főcélom
Es így – Boy the Tanesi ban – képzeli Zabó a ne-
gyas megujhodást? Es mi jön most a tehetős és
erős után a gyengeget Judittot, aki hozzáérintve ter-
helt (de ~~nagyon szép~~ kokott. A jellemzés után élőnek
elgondolni – lehet, de nem kell, azaz szükségkép, magától
~~nem elevenedik meg előttünk~~. Szép romantikus kisiet
bolond Juci k. a, ~~mindenn~~ az az milyen szép is, amit az iró
alig hiányban emleget. Már most itt gondolja Z. a magyar
kérdés női megoldásának? Vagy talán Márit? Arról
a nőről mégis kevesebbet tudunk: a parányi termekben az
istenítettnek van (Mágus elhivatása
~~gyon~~ szimbolikus alva, aki csak elszunyodik, mikor kántjai
szelid mikor a lunczné csipkedi, ~~jo~~ tele van mindenféle szépnek
A mellőzalatt valamikép jobb pszichológiával vannak megfogva, de
a szereplők összválogatása megint tendenciózus. Em-
pa félbemaradt, rossul fejlődött beteg ember volna
itt a magyar világban? Vagy ~~azért~~ csak mutatja hozzáértő c-

zerint Z-ky felrajzon? De az ő utmutatása a jobb jo-
vő felé – Fáros és Sárga szintén nem eleven egészége
alak? – Hagyjuk a jellemzést és a pszichológiát. Za-
varos, hézagos ép úgy mint az ecu cuyet felépítése
De nagy mondanivalója van erre Z. D.-nek. Be akarta mutat-
ni az egész magyar világot, s teljességre törekedve sok
kis iskola szabályt epikáról, hősről, egységről felrup-
kadott. Sok a magyar életbe mélyen belelátott – azt
egyébbel mint a Farkas Miklós is a gróf és püspök köz-
lejátszodó jelenettel nem is kivánom igazolni. Ha csak
azt az egy fejezetet irja meg Z. és semmi mást el-
bír a minden tévedésen jót nagyszerű regényből –
nas akkora babér koszorút érdemelt, mint hiva-
talos bírálója (legalább is mint a Szapat vélemény
adója) Fülep L. ~~mindenn~~ egész életében sem. Z. itt nagy-
szerű tükörrel mutatja a magyar kultura jó 10-20 évé-
nek rákfenéit és így ~~perspektivát~~ utmutatást ad a jö-
vőre. Azért a más ~~most~~ kis sok jobbjaszt ad ~~sikert~~ ~~ad~~ leckéért
fogadja Z. minden magyar köszönetét. De ~~Talán~~ ez csak
egy kis bizonyíték arra, milyen jó diagnosztikája van
Z-nak a mi magyar világunk bajairól. A legfőbb bizonyí-
ték: a zsidó kérdésben ~~más~~ elfoglalt álláspontja, melyet
ma az egész ország magáévá tett. Ha tovább is az ő elkö-
nyet kimondott szavát visszhangja. Az más mutatja, h. nem
közönséges tehetség, mert az nem mindenkinek adatott meg a jó

vót előre érezni. S ez a pont, az ahová a rólg ~~szól~~ szóló ítéleten, magyát rögzíteni óhajtom: hogy mint vró nem is a halhatatlan legnagyobbak közül való, mint a magyar sors profétája, ~~ítélő szó~~ ismérje ~~mint a magyar fajtá-~~ ~~fonyó vatese~~ a cigányszavak jelben, ari'k megfejtő a korsonát, h. a végítélet előt magához tíjen s megmeneküljön pusztuló fajo

— bizonyal be fog kerülni a magyar Pantheonba.

kézirat.

HELYTÖRTÉNET
REV. 2017.
K/527